

ULUSLARARASI KURTARMA KONVANSİYONU*

Çev.: Yrd. Doç. Dr. Oğuz CANER**

İŞBU KONVANSİYONA TARAF OLAN DEVLETLER,

Andlaşma yoluyla kurtarma faaliyetleri ile ilgili uluslararası kuralların yeknesaklaştırılması arzusunu kabul ederek,

23 Kasım 1910 Tarihinde Brüksel'de imzalanan Denizde Yardım ve Kurtarma Hukukuna İlişkin Kuralların Yeknesaklaştırılmasına Dair Konvansiyon'da yer alan kurallardaki gözden geçirme ihtiyacına, özellikle çevre koruma konusundaki artan kaygılar da dâhil olmak üzere ortaya çıkan önemli gelişmelere dikkat çekerek;

Kurtarma faaliyetlerinin verimli ve zamanında yapılmasının tehlike altındaki gemilerin ve gemideki diğer malvarlıklarının emniyetinin yanı sıra çevrenin korunmasına yapacağı esaslı katkının bilincinde olarak,

Tehlike altındaki gemilere ve mallara yönelik kurtarma faaliyeti yürütenler için yeterli destek sağlama ihtiyacının gerekliliğine inanarak,

Aşağıdaki şekilde anlaşmışlardır:

BİRİNCİ BÖLÜM **GENEL DÜZENLEMELER**

Madde 1: Tanımlar

Bu Konvansiyon bakımından:

- (a) "Kurtarma faaliyeti", seyrüsefere elverişli veya diğer sulardaki tehlike altındaki bir gemiye veya diğer malvarlıklarına yapılan her türlü eylem ve işlemleri ifade eder.

* International Convention on Salvage, 1989; (London, 28 April 1989); Entry into force generally: 14 July 1996. Çeviriye esas alınan metin için bkz. Enrico VINCENZINI, International Salvage Law, Second Edition, 1992, s. 217-226.

** Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

- (b) "Gemi", denizciliğe elverişli her türlü gemi, araç veya yapıyı ifade eder.
- (c) "Malvarlığı", tehlike altındaki navlun da dâhil olmak üzere, sürekli olmamak şartıyla ve iradi olarak sahil şeridine bağlanmış malvarlığını ifade eder.
- (d) "Çevreye verilen zarar", kirlenme, zehirlenme, yangın, patlama veya benzeri ciddi surette insan hayatına, sahildeki; içsullardaki veya bitişik bölgelerdeki deniz canlıları ile kaynaklarına önemli ölçüde fiziksel zarar gelmesini ifade eder.
- (e) "Ödeme", bu Konvansiyon hükümleri dâhilinde ödenen her türlü ödül, ücret veya tazminatı ifade eder.
- (f) "Örgüt", Uluslararası Denizcilik Örgütü'nü ifade eder.
- (g) "Genel Sekreter", örgütün genel sekreterini ifade eder.

Madde 2: Konvansiyonun Uygulanması

Bir taraf devlette bu Konvansiyonun düzenleme konusu ile ilişkili yararı veya tahkim yoluna başvurulması halinde bu Konvansiyon uygulanır.

Madde 3: Platformlar Ve Sondaj Birimleri

Bu Konvansiyon, araştırma, işletme veya deniz yataklarındaki madenlerin üretiminde kullanılan sabit veya yüzer platformlar ile kıyudaki hareketli sondaj birimlerine uygulanmaz.

Madde 4: Devlet Gemileri

1. Beşinci maddedeki düzenlemelere hâle gelmeksizin, bir devlete ait olan ya da onun tarafından işletilen savaş gemileri ya da kurtarma çalışmaları anında devletler hukukunun genel prensiplerine göre devlet bağışıklığından yararlanan ticari olmayan amaçlara hizmet eden başkaca gemilere, bu devletin hukuku aksini öngörmediği takdirde bu Konvansiyon uygulanmaz.
2. Bu Konvansiyonun kendi savaş gemileri ya da birinci fıkrada nitelenen diğer gemiler hakkında uygulanmasına karar veren taraf devlet bu uygulamanın şartlarını Genel Sekretere bildirmelidir.

Madde 5: Kamu Otoritelerinin Denetimindeki Kurtarma Faaliyetleri

1. Bu Konvansiyon, iç hukukta veya uluslararası düzenlemeler aksini göstermedikçe resmi makamlar tarafından yapılan veya bunların kontrolünde yürütülen kurtarma çalışmalarında uygulanmayacaktır.

2. Ancak, bu tür kurtarma çalışmalarını icra eden kurtarıcılar, bu Konvansiyonun kurtarma faaliyetleri için öngördüğü haklara ve hukuki çarelere sahiptirler.
3. Kurtarma çalışmalarını icra ile yükümlü bir makamın bu Konvansiyonda öngörülen haklar ve hukuki çarelere ne ölçüde hak sahibi olacağı merciin bulunduğu devlet hukukuna göre belirlenir.

Madde 6: Kurtarma Sözleşmeleri

1. Taraflar arasında açıkça veya zımnen kararlaştırılmadıkça bu Konvansiyon bütün kurtarma faaliyetlerinde uygulanır.
2. Kaptan, donatanın adına kurtarma sözleşmeleri yapmaya yetkilidir. Ayrıca kaptan veya donatan, gemide yüklü bulunan diğer değerlerin malikleri adına da bu tür sözleşmeler yapmaya yetkilidir.
3. Bu maddedeki düzenleme 7. maddenin ve çevre kirlenmesini önleme veya azaltmaya dönük görevleri etkilemeyecektir.

Madde 7: Sözleşmelerin Değiştirilmesi Veya Hükümsüzlüğü

Bir sözleşme ya da sözleşmenin münferit hükümleri;

- a. Caiz olmayan bir etki sonucunda ya da bir tehlikenin etkisi altında sözleşme yapılmış ve sözleşmenin hükümleri hakkaniyete aykırı ise ya da;
- b. Ödemenin sözleşme ile kararlaştırılan veya fiilen yapılan ifaya oranla aşırı yüksek ya da aşırı az olması halinde hükümsüz sayılabilir veya tadil edilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURTARMA FAALİYETLERİNİN İCRASI

Madde 8: Kurtarıcının, Donatanın Ve Kaptanın Görevleri

1. Kurtarıcı, donatan veya tehlikedeki diğer malvarlıklarına karşı şu yükümlülükler altındadır:
 - a) kurtarma faaliyetlerini gerekli özen ile icra etmek,
 - b) (a) bendinde belirtilen faaliyetlerin icrası sırasında çevre zararlarını önleme ya da azaltmak amacıyla gerekli özeni göstermek,
 - c) halin icabının gerektirmesi durumunda diğer kurtarıcılardan destek istemek
 - d) Donatanın, kaptanın veya tehlike altındaki diğer malvarlıklarının

ilgilerinin makul şekildeki talepleri sonucunda başka kurtarıcılarının müdahalesini kabul etmek; ancak söz konusu talep makul sayılmadıkça kurtarıcının ücreti indirilmeyecektir.

2. Donatan, kaptan ve tehlike altındaki malvarlıklarının malikleri kurtarıcıya karşı aşağıdaki yükümlülüklerle tabidirler:
 - a) kurtarma faaliyetleri esnasında kurtarıcı ile tam bir işbirliği altında bulunmak,
 - b) çevre zararını azaltmak veya önlemek için gerekli özeni göstermek,
 - c) gemi veya tehlikedeki diğer malvarlıkları emniyet altına alındığında, kurtarıcının makul surette istemesi halinde bunları teslim almak.

Madde 9: Sahildar Devletlerin Hakları

Bu Konvansiyon, devletler hukukunun genel kabul görmüş prensipleri ile uyumlu olarak bir sahil devletinin kurtarma çalışmalarına ilişkin talimat verme hakkı da dahil olmak üzere kendi sahili ya da benzer menfaatlere ilişkin olarak makul değerlendirildiğinde önemli ölçüde zararlı etkilerin görülebileceği bir deniz kazasından ya da bununla bağlantılı eylemlerden doğan kirlenme ya da yakın kirlenme tehlikesinden korunma amacıyla tedbirler alma hakkına dokunmaz.

Madde 10: Yardım Yükümlülüğü

1. Her kaptan, kendi gemisini ve içinde bulunan insanları ciddi bir tehlikeye atmaksızın denizde kaybolma tehlikesi altında bulunan her insana yardım etmekle yükümlüdür.
2. Taraf devletler ilk paragraftaki önlemleri uygulamaya yönelik yaptırımları iç hukuklarına alacaklardır.
3. Donatan, kaptanın birinci paragraftaki görevini ihlalinden dolayı sorumlu tutulamaz.

Madde 11: İşbirliği

Taraf devletler; tehlike içerisindeki gemileri limanlarına kabul etmek veya kurtarıcılara gerekli kolaylıkları sağlamak gibi kurtarma faaliyetleri ile ilgili kararlar alırken veya tercih yaparken; kurtarma faaliyetlerinin, çevreye gelebilecek zararları önleme de dahil olmak üzere hayat veya malvarlığı değerlerini kurtarmada etkili ve başarılı olmasını sağlamak maksadıyla, kurtarıcılar diğer ilgili taraflar ve kamu makamları arasında işbirliği sağlanması gerekliliğini dikkate alırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURTARICILARIN HAKLARI

Madde 12: Ücretin Şartları

1. Başarılı sonuca ulaşmış olan kurtarma faaliyetleri ücrete hak kazandırır.
2. Aksine düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla başarılı sonuca ulaşmayan kurtarma faaliyetleri bu Konvansiyon hükümleri çerçevesinde ücrete hak kazandırmaz.
3. Bu bölüm kurtaran ve kurtarılan gemilerin aynı donatana ait olması halinde de uygulanır.

Madde 13: Ücretin Hesabında Yararlanılacak Ölçütler

1. Ücret, aşağıdaki sıralama dikkate alınmaksızın hepsi aynı önemi haiz olmak üzere kurtarma faaliyetlerini teşvik edici gaye göz önünde bulundurulmak suretiyle hesaplanacaktır:
 - (a) kurtarılmış olan gemi ve diğer malvarlıklarının değerleri,
 - (b) kurtarıcıların çevre zararlarını önleme veya azaltmada göstermiş oldukları çaba ve beceri,
 - (c) kurtarıcının elde ettiği başarılı sonuç,
 - (d) tehlikenin özelliği ve ağırlığı,
 - (e) kurtarıcıların gemi, diğer malvarlıkları ve hayat kurtarmadaki becerileri ve sarf ettikleri çabalar,
 - (f) kurtarıcıların harcadıkları zaman, yaptıkları masraf ve kayıpları,
 - (g) kurtarıcılarının ve bunlara ait malzemelerin maruz kaldıkları sorumluluk riski ve sair rizikolar,
 - (h) kurtarma faaliyetinin hızı,
 - (i) kurtarma faaliyetlerinde kullanılmak üzere hazır tutulan gemiler ve diğer malzemeler,
 - (j) kurtarıcının teçhizatının etkinliği, hazırlığı ve değeri.
2. İlk paragrafta göre hesaplanan ücret, kurtarılan gemi ve diğer malvarlıklarının değerleri üzerinden oranlanmak suretiyle ödenecektir. Bununla beraber, taraf devlet vatandaşlarından biri, kendi milli hukukuna göre kendi payı oranında diğerlerine rücu hakkı saklı kalmak üzere, ücretin kurtarılanlardan biri tarafından ödenmesi gerektiğini ileri sürebilir. Bu maddedeki düzenlemeler, savunma hakkını bertaraf etmez.

3. Ücret; faiz ve talep edilebilecek hukuki masraflar istisna olmak üzere kurtarılan gemi ve diğer malvarlıklarının değerini aşamaz.

Madde 14: Özel Tazminat

1. Kurtarıcı, yükü veya kendisi çevreyi tehdit eden bir gemiye kurtarma faaliyetlerinde bulunmuş ve en azından bu madde uyarınca hesaplanacak özel tazminata karşılık olmak üzere 13. madde gereğince ücret elde edilememişse, kurtarılan geminin donatanından bu maddede belirtilmiş bulunan masraflarına karşılık olarak özel tazminat talep etme hakkına sahip olacaktır.
2. Birinci paragrafta düzenlenen şartlar dahilinde, donatan tarafından çevreye yönelik zararı önleyen veya azaltan kurtarıcıya yapmış olduğu masrafların en fazla % 30'u oranında arttırılarak özel tazminat ödenebilir. Bununla beraber yargılama makamı, hakkaniyet gerektiriyorsa ve 13. maddenin ilk paragrafındaki ölçütler de dikkate alınmak suretiyle kurtarıcının yapmış olduğu masrafların % 100'ünü geçmemek üzere özel tazminatı arttırabilir.
3. Birinci ve ikinci paragraflar dahilinde kurtarıcının yapmış olduğu masraflar, kurtarma faaliyetleri yürütülürken yapılan makul harcamalar ile 13. maddenin birinci fıkrasının (h), (i) ve (j) bentleri uyarınca bu esnada kullanılan malzeme ve personele karşılık hakkaniyete uygun bir bedelden oluşur.
4. Bu madde uyarınca ödenecek özel tazminatın tutarı, ancak bunun 13. madde uyarınca hesaplanacak ücretten fazla olması halinde ve aradaki miktar kadar olacaktır.
5. Kurtarıcı kusurlu ise veya çevre zararını önleme veya azaltmada başarılı olamamış ise tamamen veya kısmen özel tazminattan mahrum edilebilir.
6. Bu maddedeki düzenleme donatanın rücu hakkını engellemez.

Madde 15: Kurtarıcılar Arasında Paylaştırma

1. 13. maddeye göre hesaplanan ücretin birden fazla kurtarıcı arasındaki paylaşımı bu maddede yer alan ölçütlere göre yapılacaktır.
2. Donatan, kaptan ve kurtarma faaliyetine katılan gemideki diğer kişiler arasındaki paylaşım geminin bayrak hukukuna tabi olacaktır. Kurtarma faaliyeti bir gemiden yürütülmemiş ise, paylaşım kurtarıcı ve onun hizmetindekiler arasındaki sözleşmenin tabi olduğu hukuka göre yapılacaktır.

Madde 16: İnsan Kurtarma

1. Milli hukukun getirdiği düzenlemeler hariç olmak üzere insan kurtarma ücrete hak kazandırmaz.
2. Kurtarma faaliyetini gerektiren kazada insan hayatı kurtaranlara; gemi, sair malvarlığı veya çevreye gelebilecek zararları azaltma veya önlemek suretiyle ücrete hak kazanan kurtarıcılara verilecek ücretten uygun bir pay verilebilir.

Madde 17: Mevcut Sözleşmeler Tahtında Verilen Hizmetler

Tehlikenin ortaya çıkmasından önce yapılmış olup da icra edilen sözleşmeler çerçevesinde verilen hizmetlerden, bu sözleşmelerin ifasından sayılmayacak derecede hizmetler yapılmadıkça bu Konvansiyon hükümlerine göre ücret ödenmeyecektir.

Madde 18: Kurtarıcının Suiistimallerinin Etkisi

Kurtarma faaliyetinin kurtarıcının kusuru ile zorunlu hale gelmesi veya zorlaşması durumunda ya da kurtarıcıya dolandırıcılık ya da başkaca dürüst olmayan tutumların isnat edildiği durumlarda, bu Konvansiyona göre borçlanılan ödeme tamamen ya da kısmen yapılmayabilir.

Madde 19: Kurtarma Faaliyetlerinin Men'i

Kaptanın, donatanın ya da gemide bulunmayan tehlike altındaki malvarlığının malikinin makul ve açık yasağına rağmen yapılan çalışmalar bu Konvansiyona göre hiçbir ücret hakkı doğurmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TALEPLER VE DAVALAR

MADDE 20: Gemi Alacaklısı Hakkı

1. Bu Konvansiyon, kurtarıcının bir uluslararası konvansiyon ya da iç hukuktan doğan gemi alacaklısı hakkını engellemez.
2. Kurtarıcı, kendisine faiz ve masrafları dâhil olmak üzere alacağına karşı yeterli teminatın teklif edilmiş veya sağlanmış olması durumunda gemi alacaklısı hakkını dermeyer edemez.

Madde 21: Teminat Sağlama Yükümlülüğü

1. Kurtarıcının talebi üzerine bu Konvansiyon mucibince ödeme yapmakla yükümlü olan kişi, faiz ve kurtarıcının masraflarını da kapsayacak şekilde yeterli teminat verecektir.
2. Birinci paragrafta yer alan düzenleme saklı kalmak üzere, kurtarı-

lan geminin donatanı, yük gemiden ayrılmadan önce yük sahiplerinin faiz ve masraflarını da kapsayacak şekilde teminat sağlamaları için elinden gelen bütün çabayı gösterecektir.

3. Kurtarılan gemi ve diğer malvarlıkları; kurtarıcının taleplerine karşı yeterli teminat verilmiş olmadıkça onun rızası olmaksızın kurtarma faaliyetinin tamamlanmasından sonra ilk ulaşılan liman veya yerden çıkarılamazlar.

Madde 22: Geçici Ödeme (Avans)

1. Yargılama yapmaya yetkili mahkeme, kurtarıcının talebi üzerine vereceği bir ara karar ile olayın şartlarına göre adil ve uygun görüldüğü takdirde, teminat gerektiren hallerde bu husus dahi aynı esasa tabi olacak şekilde avans ödemesine karar verebilir.
2. Bu madde mucibince yapılan her ödeme dolayısıyla 21. maddede düzenlenmiş olan teminat verme yükümlülüğü orantılı olarak indirilir.

Madde 23: Zamanaşımı

1. İşbu Konvansiyon mucibince ortaya çıkan ödemelerle ilgili bütün talepler, mahkeme veya hakem yoluna gidilmemiş ise iki yıl içerisinde zamanaşımına uğrar. Zamanaşımı süresi kurtarma faaliyetlerinin tamamlandığı gün başlar.
2. Kendisinden talepte bulunulabilecek kişi, zamanaşımı süresi içerisinde yapacağı bir açıklama ile bu süreyi uzatabilir. Bu süre aynı usulle yeniden uzatılabilir.
3. İşlemlerin tabi olduğu devlet hukukundaki zamanaşımı süresi dolmamış ise yukarıdaki paragraflarda düzenlenmiş olan zamanaşımı süresi bitmiş olsa bile tazminat talebinden sorumlu kişiye karşı talepte bulunulabilir.

Madde 24: Faiz/Menfaat

Bu Konvansiyona göre borçlanılan her ödeme için kurtarıcının faiz talep hakkı bu meseleyi ele alan mahkemenin bulunduğu devletin hukukuna göre belirlenir.

Madde 25: Devlete Ait Yükler

Kurtarma faaliyeti esnasında malik devletin rızası olmadıkça, uluslar arası hukukta kabul gören devletin dokunulmazlığı ilkesi çerçevesinde bir devlete ait olan ve ticari olmayan yükler, bu Konvansiyonun hükümleri çerçevesinde müsadere, alıkoyma veya haciz gibi yollarla ya da aynı takip yoluyla hukuki takibe konu olamaz.

Madde 26: İnsani Yardım Amaçlı Yükler

Bu Konvansiyondaki düzenlemeler, bir devlet tarafından temin edilmiş olan insani amaçlı yükler için kurtarma ücretinin ödenmesinin kabul edilmesi halinde bu yüklere haciz, alıkoyma veya hapis hakkı vermez.

Madde 27: Hakem Kararlarının Yayınlanması

Taraf devletler, mümkün olduğu ve tarafları izin verdiği ölçüde kurtarma uyuşmazlıklarında alınan hakem kararlarını yayınlamayı teşvik ederler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SON HÜKÜMLER

Madde 28: İmza, Onaylama, Kabul, Tasdik Ve Katılım

1. Bu Konvansiyon Organizasyon Merkezinde 1 Temmuz 1989 - 30 Haziran 1990 tarihleri arasında imzaya açık tutulacak ve bu tarihten sonra katılıma açık olacaktır.
2. Devletler, bu Konvansiyona taraf olma iradelerini;
 - a) Çekincesiz olarak onaylama, kabul veya katılım suretiyle; veya,
 - b) Onay, kabul veya tasdik koşuluyla imzalayıp bilahare onay, kabul veya tasdik işleminin yapılmasıyla; veya;
 - c) Katılımyoluyla açıklayabilirler.
3. Onaylama, kabul, tasdik veya katılma, katılım belgesinin Genel Sekretere verilmesi ile gerçekleşir.

Madde 29: Yürürlüğe Girme

1. Bu Konvansiyon, on beş devletin bu Konvansiyona taraf olma iradesini açıklamasından bir yıl sonra yürürlüğe girer.
2. Yürürlüğe girme için gerekli koşulları yerine getirdikten sonra Konvansiyona taraf olma iradesini bildiren devlet için Konvansiyon, bildirim tarihinden bir yıl sonra yürürlüğe girer.

Madde 30: Çekinceler

1. Taraf devletler, onay, kabul, tasdik veya katılım esnasında işbu Konvansiyonun uygulanmasına şu şartların varlığı halinde çekince koyabilirler:
 - (a) İçsularda gerçekleşen kurtarma faaliyetinde taraf olan gemilerin hepsi içsu gemisi ise,

- (b) İçsularda yapılan kurtarma faaliyetine taraf olanların hiçbiri gemi değilse;
 - (c) Kurtarma faaliyetinin bütün tarafları o devletin tabiiyetinde ise;
 - (d) Kurtarmanın konusu, deniz yatağında bulunan ve tarihi, arkeolojik, prehistorik değeri olan kültürel şeyler ise.
2. İmza edilirken konulan çekinceler, onaylama, kabul veya tasdik esnasında teyit edilir.
 3. İşbu Konvansiyona çekince koyan bir devlet, Genel Sekreterliğe yapacağı bildirim ile bu çekincesini her zaman geri alabilir. Geri alma bildirimini aldığı tarihte hüküm ifade eder. Eğer çekinceyi kaldırma bildiriminde bulunan devlet bu bildirim hüküm ifade etmesi için muayyen bir tarih öngörmüş ve bu tarih bildirim Genel Sekreterliğe verildiği tarihten sonra ise bildirim sonraki tarihte etkili olacaktır.

Madde 31: Konvansiyondan Çekilme

1. Bu Konvansiyon, her bir taraf devlet tarafından bu Konvansiyonun kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl geçtikten sonra her zaman fesh edilebilir.
2. Fesih, fesih belgesinin genel sekreterliğe verilmesi ile gerçekleşir.
3. Fesih, Genel Sekreterliğe intikalinden sonra bir yılın ya da fesih belgesinde anılan daha uzun zaman diliminin geçmesinden sonra etkili olur.

Madde 32: Düzeltme ve Ekler

1. Bu Konvansiyonun değiştirilmesi veya ekleme yapılması amacıyla Organizasyon tarafından konferans düzenlenebilir.
2. Sekiz üye devlet veya taraf devletlerin dörtte birinden hangisi daha fazla ise bu sayıdaki devletin talebi üzerine Genel Sekreter Konvansiyona taraf devletlere bir değişiklik veya ekleme yapma amacıyla konferans çağrısı yapabilir.
3. Değişikliklerin yürürlüğe girmesinden sonra yapılan katılımlar Konvansiyonun yeni haline yapılmış sayılır.

Madde 33: Konvansiyonun Saklanması

1. Konvansiyon, genel sekreterlik tarafından saklanır.
2. Genel Sekreter:
 - (a) Konvansiyonu imzalamış veya iltihak etmiş olan bütün devletleri ve Organizasyonun bütün üyelerini şu hallerde bilgilendirecektir:
 - (i) Tarihleriyle birlikte yeni her imza, yürürlüğe koyma, kabul, onay veya katılım beyanı;
 - (ii) Bu Konvansiyonun yürürlüğe giriş tarihi;